

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

"اقتصاد غیر نفتی، از عوامل تحول و پیشرفت کشور"

(بر اساس بیانات رهبر معظم انقلاب از ۱۳۷۳ تا ۱۳۹۸)

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: امید جلوداریان

در این پژوهش بیانات رهبر معظم انقلاب (در فاصله سال‌های ۱۳۷۳ تا ۱۳۹۸) درباره "اقتصاد غیرنفتی" بررسی، شاخص‌یابی و محوربندی شده‌است.

رهبر انقلاب استفاده نکردن از ارزش افزوده ناشی از تولید نفت و تبدیل نکردن نفت به فرآورده را ویژگی اقتصاد متکی بر نفت می‌دانند و در این باره بر نفروختن نفت خام تاکید می‌کنند.

منبع محور بودن اقتصاد نفتی، نگاه به بیرون، تاثیرپذیری از آسیب‌های تحریم و پذیرش سخت‌ترین آسیب‌های اقتصادی از معایب اقتصاد نفتی از منظر رهبر معظم انقلاب‌اند.

رهبر انقلاب همچنین اقتصاد بدون نفت را دستاوردی بزرگ، سبب قوی شدن اقتصاد کشور و قطع وابستگی، سبب هدرن دادن سرمایه ملی، عامل جلوگیری از ناامنی اقتصاد، سبب اجرای اقتصاد مقاومتی و عامل تحقق استقلال اقتصادی می‌دانند.

از نگاه رهبر انقلاب، وابستگی به نفت، عامل عمده مشکلات اقتصادی کشور، عیب بزرگ اقتصاد ایران و بلای بزرگی برای کشور است که کم توجهی به استعدادها و ظرفیت‌های گوناگون داخلی را در پی دارد.

"اقتصاد نفتی و آسیب‌پذیری سیاسی" شاخص دیگری است که از بیانات رهبر معظم انقلاب به دست آمده است؛ رهبر انقلاب در این باره به نگرانی دشمن از غیرنفتی شدن اقتصاد ایران اشاره می‌کنند و اقتصاد غیرنفتی را عاملی برای جلوگیری از آسیب‌پذیری کشور در برابر دشمن و راهی برای شکستن تهدید تحریم و به فرصت تبدیل کردن آن می‌دانند.

رهبر انقلاب درباره بایدهای اقتصاد غیرنفتی نیز به مواردی نظیر "لزوم تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تأمین بودجه عمومی به منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی"، "اجرای اصلاحات اقتصادی"، "برنامه-ریزی دقیق برای اداره کشور با درآمدهای غیرنفتی"، "تبدیل اقتصاد نفتی به اقتصاد مستقل، دانش‌پایه و مقاومتی"، "تبدیل نفت به فرآورده"، "تغییر جهت‌گیری اقتصادی کشور از اقتصاد رانتهی و نفتی به اقتصاد مولد و مردمی"، "استفاده از معادن و فعالیت‌های اقتصادی درآمدزای دیگر به جای نفت"، "افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت"، "همت مضاعف برای افزایش صادرات غیرنفتی و کاهش اتکا به نفت" و "لزوم استفاده از صنایع دانش‌بنیان برای پرکردن خلأ ناشی از وابستگی به نفت" اشاره می‌کنند.

الف) منظور از اقتصاد نفتی:

- ۱- استفاده نکردن از ارزش افزوده ناشی از تولید نفت و تبدیل نکردن نفت به فراورده
- ۲- فروختن نفت خام

ب) معایب اقتصادی نفتی:

- ۱- منبع محور بودن اقتصاد نفتی:
 - ۱-۱- فروختن و خوردن سرمایه
 - ۲- نگاه به بیرون
 - ۳- تاثیرپذیری از آسیب‌های تحریم
 - ۴- شناسایی نشدن نخبه‌ها در اقتصاد متکی به منابع زیرزمینی و ثروت بادآورده
 - ۵- وابستگی به نفت، از سخت‌ترین آسیب‌های اقتصادی
 - ۶- نفت، کالایی که اختیارش دست دیگران است

ج) اهمیت اقتصاد منهای نفت:

- ۱- دستاوردی بزرگ و سبب قوی شدن اقتصاد کشور و قطع وابستگی
- ۲- هدرندادن سرمایه ملی نفت
- ۳- جلوگیری از ناامنی اقتصاد
- ۴- اجرای اقتصاد مقاومتی
- ۵- تحقق استقلال اقتصادی

د) وابستگی به نفت، عامل عمده مشکلات اقتصادی کشور و عیب بزرگ اقتصاد ایران:

- ۱- اقتصاد نفتی بلای بزرگی برای کشور:
 - ۱-۱- وابستگی به درآمد نفت از بلیات عمومی کشور
 - ۲- اقتصاد نفتی عاملی برای کم توجهی به استعدادها و ظرفیت‌های گوناگون داخلی:
- ۲-۱- تحقق پذیر بودن قطع اتکا به نفت با توجه به امکانات، ظرفیت‌ها و نیروی انسانی کشور

اقتصاد غیر نفتی:

ه) اقتصاد نفتی و آسیب پذیری سیاسی:

- ۱- نگرانی دشمن از غیرنفتی شدن اقتصاد ایران:
 - ۱-۱- اقتصاد غیرنفتی عاملی برای جلوگیری از آسیب پذیری کشور در برابر دشمن
 - ۲- اقتصاد غیرنفتی راهی برای شکستن تهدید تحریم‌ها و به فرصت تبدیل کردن آن:
 - ۱-۲- تحریم فروش نفت، عمده تحریم‌ها

و) وابستگی به نفت از مشکلات مزمن و دیرپای کشور:

- ۱- وابستگی اقتصاد ایران به نفت، مشکلاتی تاریخی و بازمانده از دوران‌های طاغوتی
- ۲- وابستگی به نفت، میراث شوم صد ساله ایران
- ۳- غلط بودن کیفیت بنای هندسه اقتصاد کشور از دوران رژیم وابسته پهلوی

ز) بایدهای اقتصاد غیرنفتی:

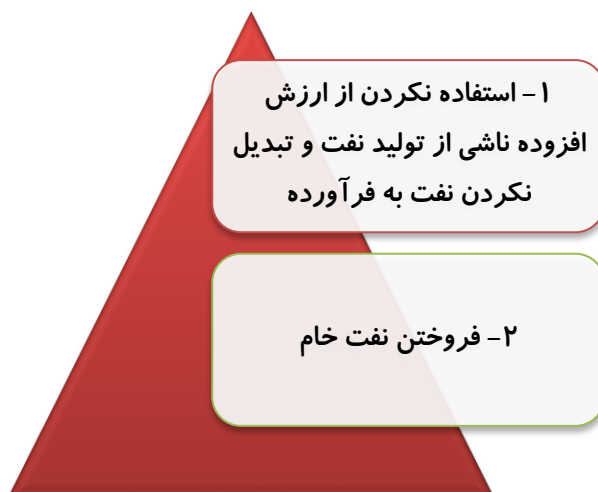
- ۱- لزوم بریدن بند ناف بودجه و اقتصاد کشور از نفت خام و فروش نفت خام و تجارت نفت خام
- ۲- لزوم تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از "منبع تأمین بودجه عمومی" به «منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی»
- ۳- تشکیل صندوق توسعه از راه‌های جداکردن تدریجی اقتصاد کشور از نفت
- ۴- لزوم اجرای اصلاحات اقتصادی برای قطع وابستگی به نفت
- ۵- لزوم برنامه ریزی برای اداره کشور با درآمدهای غیرنفتی:
 - ۱-۵- لزوم کسب درآمد برای کشور از راه دانش و پلمپ کردن در چاه‌های نفت
 - ۲-۵- لزوم استفاده از ذخایر روی زمین:
 - ۱-۲-۵- استعدادهای درونی و هوش جوانان
 - ۲-۲-۵- نیروی انسانی سرشار

اقتصاد غیرنفتی:

اقتصاد غیرنفتی:

- ۶- لزوم تبدیل اقتصاد نفتی به اقتصاد مستقل، دانش پایه و مقاومتی
- ۷- لزوم تدریجی بودن قطع اتکای اقتصاد کشور به نفت
- ۸- لزوم تبدیل نفت به فرآورده و توقف خام فروشی
- ۹- لزوم تغییر جهت‌گیری اقتصادی کشور از «اقتصاد رائتی و نفتی» به «اقتصاد مولد و مردمی»
- ۱۰- لزوم درونی کردن اقتصاد، تقویت تولید داخل و از بین بردن رکود
- ۱۱- لزوم استفاده از معادن و فعالیت‌های اقتصادی درآمدزای دیگر به جای نفت
- ۱۲- لزوم افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت
- ۱۳- لزوم همت مضاعف برای افزایش صادرات غیرنفتی و کاهش اتکا به نفت
- ۱۴- لزوم استفاده از صنایع دانش‌بنیان برای پر کردن خلأ ناشی از وابستگی به نفت
- ۱۵- لزوم گسترش هرچه بیشتر صادرات غیرنفتی به منظور کاهش اتکای اقتصاد به نفت

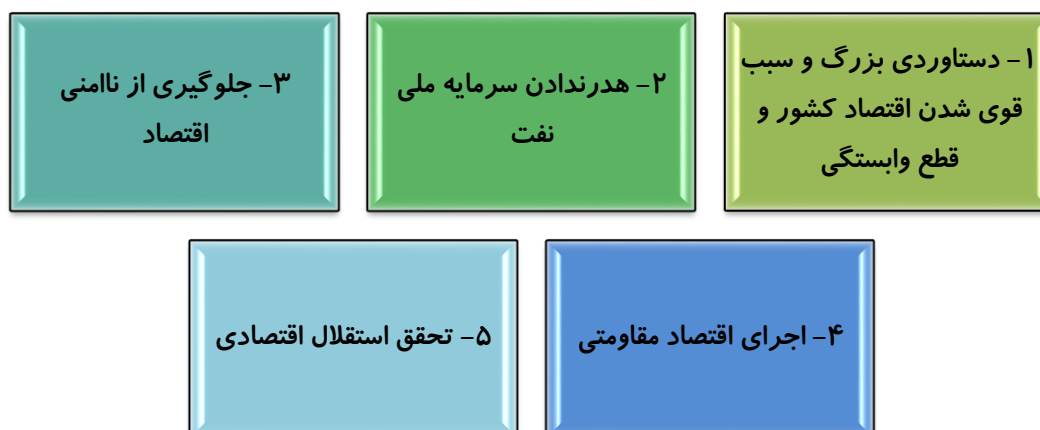
الف) منظور از اقتصاد نفتی:

ب) معایب اقتصادی نفتی:

ج) اهمیت اقتصاد منهای نفت:

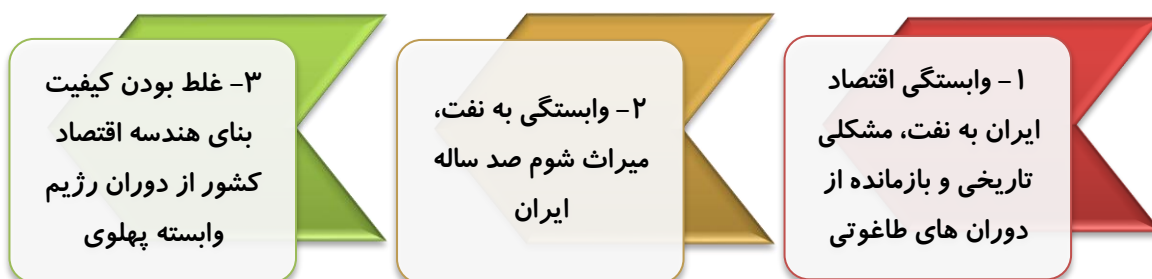
د) وابستگی به نفت، عامل عمده مشکلات اقتصادی کشور و عیب بزرگ اقتصاد ایران:

ه) اقتصاد نفتی و آسیب پذیری سیاسی:

و) وابستگی به نفت از مشکلات مزمن و دیرپای کشور:

ز) بایدهای اقتصاد غیر نفتی:

۶- لزوم تبدیل اقتصاد نفتی به اقتصاد مستقل، دانش پایه و مقاومتی

۷- لزوم تدریجی بودن قطع اتکای اقتصاد کشور به نفت

۸- لزوم تبدیل نفت به فرآورده و توقف خام فروشی

۹- لزوم تغییر جهت گیری اقتصادی کشور از «اقتصاد رانتهی و نفتی» به «اقتصاد مولد و مردمی»

۱۰- لزوم درونی کردن اقتصاد، تقویت تولید داخل و از بین بردن رکود

۱۱- لزوم استفاده از معادن و فعالیت های اقتصادی درآمذزای دیگر به جای نفت

۱۲- لزوم افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت

۱۳- لزوم همت مضاعف برای افزایش صادرات غیرنفتی و کاهش اتکا به نفت

۱۴- لزوم استفاده از صنایع دانش بنیان برای پر کردن خلأ ناشی از وابستگی به نفت

۱۵- لزوم گسترش هرچه بیشتر صادرات غیرنفتی به منظور کاهش اتکای اقتصاد به نفت

ردیف	موضوع	مهم‌ترین محورها	مستندات
۱	اقتصاد غیر نفتی:	<p>الف) منظور از اقتصاد نفتی:</p> <p>۱- استفاده نکردن از ارزش افزوده ناشی از تولید نفت و تبدیل نکردن نفت به فراورده</p> <p>۲- فروختن نفت خام</p> <p>ب) معایب اقتصادی نفتی:</p> <p>۱- منبع محور بودن اقتصاد نفتی:</p> <p>۱-۱- فروختن و خوردن سرمایه</p> <p>۲- نگاه به بیرون</p> <p>۳- تاثیرپذیری از آسیب‌های تحریم</p> <p>۴- شناسایی نشدن نخبه‌ها در اقتصاد متکی به منابع زیرزمینی و ثروت بادآورده</p> <p>۵- وابستگی به نفت، از سخت‌ترین آسیب‌های اقتصادی</p> <p>۶- نفت، کالایی که اختیارش دست دیگران است</p> <p>ج) اهمیت اقتصاد منهای نفت:</p>	<p>- «همین تحریم می‌تواند یک فرصت باشد که تا کنون هم تا حدود زیادی فرصت‌هایی را برای ما به وجود آورده، بعد از این هم می‌تواند یک فرصت بزرگ را برای ما به وجود بیاورد. اگر ما مسئولین هوشیارانه عمل نکنیم، می‌تواند اقتصاد کشور را از آتکاء به نفت نجات بدهد، بند ناف اقتصاد را از نفت ببرد و قطع کند. عامل عمده و مهم مشکلات اقتصادی ما این است: وابستگی به نفت که موجب شده برای درآمد کشور، به نیروی داخل و جوشش داخلی، به استعداد های گوناگون و ظرفیتهای گوناگون داخلی توجه چندانی نشود، خاطرمان جمع باشد که نفت می‌فروشیم، درآمد کشور تأمین خواهد شد؛ عامل عمده‌ی مشکلات کشور این است. اگر چنانچه ما بتوانیم این کار را انجام بدهیم، بهترین فرصت را از تهدید دشمن - یعنی از همین تحریم - توانسته‌ایم برای خودمان به دست بیاوریم. کما اینکه آنها هم متوجهند؛ این را هم عرض نکنیم. باهوش‌هایشان البته؛ آنها را که گیج و گمند و ملتفت نیستند کار نداریم؛ باهوش‌هایشان توجه به این نکته دارند. در گزارش‌هایی بنده دیدم که توصیه می‌کنند که نگذارید ایران، اقتصاد بدون نفت را تجربه کند؛ بین خودهایشان این گفته میشود که نگذارید ایران، اقتصاد بدون نفت را تجربه کند. یک راه پشتیبانی درست کنید، حالا تحریم‌ها را برنمیدارید، اما یک راهی را پیدا کنید، درست کنید که ایران بکلی منقطع نشود، چون اگر منقطع شد سرعاً اقتصاد غیرنفتی. آنها به این توجه دارند و دنبالش می‌روند؛ ما مسئولین بایستی حواسمان جمع باشد. مسئولین کشور، بخصوص مسئولین اقتصادی باید حواسشان جمع باشد».</p> <p>- «ملت عزیز ایران باید هم‌مشان این باشد که قوی بشوند... البته قدرت فقط قدرتی نظامی نیست؛ قدرت، قدرت نظامی نیست؛ اقتصاد کشور باید قوی شود، وابستگی به نفت بایستی تمام بشود، نجات پیدا کنیم از وابستگی اقتصادمان به نفت؛ جهش علمی و فناوری باید ادامه پیدا کند؛ پشتوانه‌ی همه‌ی اینها هم حضور مردم عزیزمان در صحنه است».</p> <p>- «دور زدن تحریم یک تاکتیک است، م‌صون سازی کشور در مقابل تحریم، یک راهبرد است، باید این کار را کرد، باید کاری کرد که ما در مقابل تحریم آسیب‌پذیر نباشیم. الان این جور نیست، الان اقتصاد ما متکی به نفت است؛ حالا خوب شیکتانه با تحریم نفت، یک خرده کمتر شده، ترکیب تراز بازرگانی فرق کرده اما علی‌الاصول اقتصاد ما متکی به نفت است. خوب نفت یک چیز آسیب‌پذیر است؛ وقتی که ما برای بودجه‌ی دولت - نه فقط بودجه‌های عمرانی و سازندگی کشور، حتی برای بودجه‌ی جاری‌مان - می‌خواهیم از پول نفت استفاده کنیم، همین وضع پیش می‌آید، ما آسیب‌پذیر می‌شویم، ما این را باید علاج کنیم».</p> <p>- «تحریم - که عمدتاً تحریم فروش نفت است - و این فشار حداکثری هم بیشتر معطوف به مسئله‌ی نفت است - بلاشک یک مشکلی است برای کشور، منتها مشکل کوتاه‌مدت است؛ از این مشکل کوتاه‌مدت یک سود بلندمدت به دست می‌آید و آن، انقطاع از نفت است. چند روز قبل مسئولین دولتی اعلام کردند و گفتند که ما از فلان تاریخ - ظاهراً یک</p>

۱. بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش ۱۳۹۸/۱۱/۱۹

۲. خطبه‌های نماز جمعه تهران ۱۳۹۸/۱۰/۲۷

۳. بیانات در دیدار جمعی از تولیدکنندگان، کارآفرینان و فعالان اقتصادی ۱۳۹۸/۰۸/۲۸

ردیف	موضوع	مهم‌ترین محورها	مستندات
		<p>۱- دستاوردی بزرگ و سبب قوی شدن اقتصاد کشور و قطع وابستگی</p> <p>۲- هدر ندادن سرمایه ملی نفت</p> <p>۳- جلوگیری از ناامنی اقتصاد</p> <p>۴- اجرای اقتصاد مقاومتی</p> <p>۵- تحقق استقلال اقتصادی</p> <p>(د) وابستگی به نفت، عامل عمده مشکلات اقتصادی کشور و عیب بزرگ اقتصاد ایران:</p> <p>۱- اقتصاد نفتی بلای بزرگی برای کشور:</p> <p>۱-۱- وابستگی به درآمد نفت از بلیات عمومی کشور</p> <p>۲- اقتصاد نفتی عاملی برای کم توجهی به استعدادها و ظرفیّت‌های گوناگون داخلی:</p> <p>۱-۲- تحقق پذیر بودن قطع اتکا به نفت با توجه به امکانات، ظرفیت‌ها و نیروی انسانی کشور</p>	<p>تاریخی را هم ذکر کردند- بودجه را از نفت منقطع میکنیم؛ این بسیار خبر خوبی است، این خیلی دستاورد بزرگی است. خب ما اگر نفتمان را همین طور مدام بفروشیم و در مقابلش دلار بگیریم و بیاوریم، هیچ وقت به فکر نمی‌افتیم که بودجه‌ی کشور را، مخارج کشور را، هزینه‌های جاری کشور را از نفت جدا کنیم؛ هیچ وقت به فکر این نمی‌افتیم. وقتی جلوی فروش نفت گرفته میشود، وقتی این درآمد مفت از دولت گرفته میشود، آن وقت به فکر می‌افتیم که یک کار اساسی بکنیم^۱.</p> <p>« این یک بلای بزرگی است برای کشور؛ یک راه درآمد راحتی است که نفت را از چاه بکشیم بیرون و برویم به یک قیمتی بفروشیم؛ یک درآمد مفت و آسان! از اول -از دورانی که قبل- به این شیوه عادت کرده‌ایم؛ این به ضرر ما تمام شده، واقعاً به ضرر ما تمام شده. کشورهایی هستند که یک قطره نفت هم در آنها تولید نمیشود، [اولی] گشتند، راه‌های دیگری را پیدا کردند، راه‌های بهتری را پیدا کردند، به نفعشان تمام شد. نفت اختیاری دست ما نیست، دست تولیدکننده‌ی نفت نیست، می‌بینید دیگر؛ نه فقط [هنگام] مسئله‌ی تحریم -حالا تحریم یک چیز عارضی است- [حتی] آن وقتی هم که تحریم نیست، نفت در اختیار مصرف‌کننده‌های گردن کلفت متعارف دنیا است؛ اختیار نفت دست آمریکا و اروپا و اتباع اینها است، قیمت‌گذاری دست آنها است، کارهای گوناگون دست آنها است، توطئه‌ها و حمله‌های آنها؛ ... بنابراین ما باید این را در کشور حل کنیم^۲».</p> <p>« در مسئله‌ی اقتصاد، مسائل اصلی‌ای وجود دارد، عناوین مهمی وجود دارد که من چند موردش را میگویم: یکی مسئله‌ی رونق تولید است، یکی مسئله‌ی ارزش پول ملی است، یکی مسئله‌ی بهبود فضای کسب و کار است، یکی مسئله‌ی جدا کردن اقتصاد کشور از فروش نفت خام است -بند ناف بودجه و اقتصاد کشور را از نفت خام و فروش نفت خام و تجارت نفت خام بایستی ببریم؛ این یکی از مسائل اصلی ما است^۳».</p> <p>« همین مسئله‌ی وابستگی اقتصاد ما به نفت و نفتی بودن اقتصاد، دولتی بودن اقتصاد، مشکلات نظام مالیاتی، مشکلات نظام بودجه‌ریزی، همه‌ی اینها مشکلات است؛ و در همه‌ی اینها ارتباط بین دستگاه‌های دولتی و دانشگاه یک امر لازمی است. [مثلاً] طرح‌های شکستن تحریم، ما اولین کشوری در دنیا نیستیم که تحریم میشویم؛ کشورهای زیادی [بوده‌اند]؛ تحریم راه حل دارد؛ طرح‌هایی وجود دارد؛ در مواجهه‌ی با تحریم راه حل علمی وجود دارد؛ باید این راه حل را جستجو کرد، پیدا کرد و به مسئولین ارائه کرد. یا استفاده‌ی مطلوب از تحریم؛ چون تحریم یک رنجی، مشکلاتی دارد اما یک منافع و فوایدی هم دارد که ما را وادار میکند به اینکه به توانایی‌های درونی خودمان مراجعه کنیم. پس بنابراین اینها کارهایی است که میشود انجام داد. یا همین «رونق تولید» که ما امسال به عنوان شعار سال مطرح کردیم، خب راهکار علمی دارد؛ اینها بایستی در دانشگاه بررسی بشود. برای این کار اراده‌ی محکم لازم است^۴».</p> <p>« عیب بزرگ اقتصاد ما وابستگی به نفت است. ما این مایع را از زیر زمین درآورده‌ایم، بدون هیچ گونه ارزش افزوده‌ای این پول نقد را -مثل پول نقد است- داده‌ایم دلار</p>

۱. بیانات در دیدار مجمع عالی فرماندهان سپاه ۱۳۹۸/۰۷/۱۰

۲. گزیده‌ای از بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت ۱۳۹۸/۰۵/۳۰

۳. بیانات در مراسم سی‌امین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه‌الله) ۱۳۹۸/۰۳/۱۴

۴. بیانات در دیدار جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها ۱۳۹۸/۰۳/۰۸

ردیف	موضوع	مهم‌ترین محورها	مستندات
		<p>ه) اقتصاد نفتی و آسیب پذیری سیاسی:</p> <p>۱- نگرانی دشمن از غیرنفتی شدن اقتصاد ایران:</p> <p>۱-۱- اقتصاد غیرنفتی عاملی برای جلوگیری از آسیب پذیری کشور در برابر دشمن</p> <p>۲- اقتصاد غیرنفتی راهی برای شکستن تهدید تحریم‌ها و به فرصت تبدیل کردن آن:</p> <p>۱-۲- تحریم فروش نفت، عمده تحریم‌ها</p> <p>و) وابستگی به نفت از مشکلات مزمن و دیرپای کشور:</p> <p>۱- وابستگی اقتصاد ایران به نفت، مشکلاتی تاریخی و باز مانده از دوران های طاغوتی</p> <p>۲- وابستگی به نفت، میراث شوم صد ساله ایران</p> <p>۳- غلط بودن کیفیت بنای هندسه اقتصاد کشور از دوران رژیم وابسته پهلوی</p>	<p>گرفته‌ایم، خرج امور جاری و امور زندگی کرده‌ایم؛ [این] غلط است. این صندوق توسعه‌ای که ما تشکیل دادیم، به خاطر همین بود که ما بتوانیم بتدریج خودمان را از نفت جدا کنیم. الان هم فرصت خوبی است؛ یکی از کارهایی که واقعاً باید در برنامه‌ریزی‌های کلان مسئولین اقتصادی ما قرار بگیرد همین است: باید کاری کنیم که وابستگی به نفت روزه‌روز کمتر بشود^۱.</p> <p>«اما تحریم می‌تواند فرصت باشد؛ چرا؟ زیرا تجربه نشان داده است کشورهایی که از منابع طبیعی -مثل نفت- برخوردار هستند، هر وقت درآمدهایشان از ناحیه‌ی این منابع کاهش پیدا میکند، اینها به فکر اجرای اصلاحات اقتصادی می‌افتند، انگیزه پیدا میکنند، انگیزه‌ی اصلاحات پیدا میکنند، انگیزه پیدا میکنند که خودشان را از وابستگی نجات بدهند و اقدامات مناسبی را انجام بدهند. این مال وقتی است که درآمد حاصل از آن منابع طبیعی کاهش پیدا میکند؛ بعد که این منابع دوباره به حال اول برمیگردد و منابع مالی مورد استفاده‌ی آنها افزایش پیدا میکند، از ادامه‌ی کار اصلاحات غفلت میکنند، فراموش میکنند. پس فشار کاهش درآمد منابع طبیعی، این حُسن بزرگ را نه فقط برای ما، [بلکه] برای همه‌ی کشورهای مشابه ما دارد که آنها را از وابستگی به این منبع طبیعی، از این تک محصولی بودن، از این اقتصاد نفتی -که یکی از بزرگ‌ترین مشکلات اقتصاد ما این است که نفتی است، وابسته به نفت است- نجات خواهد داد. واقعاً هم همین جور است؛ الان در کشور، هم در سطوح دولتی، هم در سطوح تحقیقاتی و دانشگاهی، مطالعات وسیعی شروع شده است برای اینکه ما چگونه بتوانیم کشور را با درآمدهای غیرنفتی اداره کنیم؛ این خیلی چیز مهم و خوبی است^۲».</p> <p>«مهم‌ترین عیوب، وابستگی اقتصاد به نفت، دولتی بودن بخشهایی از اقتصاد که در حیطه‌ی وظایف دولت نیست، نگاه به خارج و نه به توان و ظرفیت داخلی، استفاده‌ی اندک از ظرفیت نیروی انسانی کشور، بودجه‌بندی معیوب و نامتوازن، و سرانجام عدم ثبات سیاستهای اجرائی اقتصاد و عدم رعایت اولویتهای وجود هزینه‌های زائد و حتی مسرفانه در بخشهایی از دستگاه‌های حکومتی است. نتیجه‌ی اینها مشکلات زندگی مردم از قبیل بیکاری جوانها، فقر درآمدی در طبقه‌ی ضعیف و امثال آن است^۳».</p> <p>«یکی از کارهای اساسی‌ای که ما در زمینه‌ی مسائل اقتصادی کشور و آینده‌ی کشور باید انجام بدهیم، قطع وابستگی اقتصاد کشورمان به نفت است؛ که این را همه‌ی اقتصاددان‌های وارد و فهیم، نه امروز [بلکه] بارها، سالها گفته‌اند و تکرار کرده‌اند؛ و این یک واقعیتی است. ما هم همواره به مسئولین گفته‌ایم سعی کنند تا آنجایی که ممکن است، ما اقتصادمان را از فروش نفت خام جدا کنیم. ما که داریم نفت خام را میفروشیم، درواقع ثروتی را و موجودی‌مان را که قابل تجدید هم نیست و تمام میشود، از زیر زمین درمی‌آوریم میفروشیم، پول میگیریم، صرف اداره‌ی کشور میکنیم؛ این غلط است! بایستی این سرمایه را به‌نحوی استعمال کرد، به‌نحوی به کار برد، به‌نحوی مصرف کرد که درآمد افزوده داشته باشد؛ ما باید مصرف بهینه بکنیم [از نفت]. یکی از اشکالات مهم اقتصاد ما وابستگی است. خب جوانهای مؤمن ما، آن کسانی که اهل فکرند، اهل کارند، بنشینند راههایی را</p>

۱. بیانات در دیدار مسئولان نظام ۱۳۹۸/۰۲/۲۴

۲. بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی ۱۳۹۸/۰۱/۰۱

۳. بیانیه «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران ۱۳۹۷/۱۱/۲۲

ردیف	موضوع	مهم‌ترین محورها	مستندات
		<p>ز) بایدهای اقتصاد غیر نفتی:</p> <p>۱- لزوم بریدن بند ناف بودجه و اقتصاد کشور از نفت خام و فروش نفت خام و تجارت نفت خام</p> <p>۲- لزوم تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از "منبع تأمین بودجه عمومی" به «منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی»</p> <p>۳- تشکیل صندوق توسعه از راه‌های جداکردن تدریجی اقتصاد کشور از نفت</p> <p>۴- لزوم اجرای اصلاحات اقتصادی برای قطع وابستگی به نفت</p> <p>۵- لزوم برنامه ریزی برای اداره کشور با درآمدهای غیر نفتی:</p> <p>۱-۵- لزوم کسب درآمد برای کشور از راه دانش و پلمپ کردن در چاه‌های نفت</p> <p>۲-۵- لزوم استفاده از ذخایر روی زمین:</p>	<p>پیدا کنند برای اینکه بتوانند کشور را از وابستگی خارج کنند. البته سیاستهای این کار طراحی شده؛ ما این صندوق توسعه ملی را که در سیاستهای کلی تشکیل داده‌ایم و ابلاغ کرده‌ایم، به‌خاطر همین است که بتوانیم از وابستگی به نفت خارج بشویم^۱.</p> <p>- «مثلاً فرض بفرمایید تبدیل اقتصاد نفتی به اقتصاد مستقل، اقتصاد دانش‌پایه، اقتصاد مقاومتی. اگر ما عناصر نخبه و فعال و دلسوز و بانشاط نداشته باشیم، اقدام نمیکنیم برای اینکه اقتصادمان را تغییر بدهیم؛ [اما] وقتی آدمهای حساسی، پایه‌کار، علاقه‌مند، در اختیار نظام تصمیم‌گیری کشور هست، طبعاً اقدام میکند دیگر^۲».</p> <p>- «اقتصاد نفتی - یعنی تکیه‌ی اصلی به فروش نفت خام - یکی از عیوب اساسی اقتصاد ما است؛ آن حرفی را که بنده بیست سال قبل گفتم و بعضی از مسئولین دولتهای آن روز با نگر کردن چه‌جوری! یک لیخنندی زدند و از آن عبور کردند که گفتم ما بایستی به جایی برسیم که هر وقت اراده کردیم بتوانیم در چاه‌های نفتمان را ببندیم، بگوییم آقا، ما میخواهیم سه ماه نفت صادر نکنیم و این در اختیار ما باشد؛ ای کاش میتوانستیم؛ و این ممکن است، این را بعید نباید دانست؛ این چیزی است ممکن. حالا گفته میشود که مشتری‌ها از دست میروند و مانند این حرفها؛ نه، راه‌هایی برای همه‌ی اینها وجود دارد. ما اسیر نفت نباشیم؛ امروز ما اسیر نفتیم، ما توی مشت نفتیم؛ نفت هم دست ما نیست. تولیدش دست ما است، [اما] قیمت‌گذاری‌اش دست دیگران است، امکان فروشش دست دیگران است، تحریمش به دست دیگران است؛ ما در واقع اسیر نفتیم، [اولی] نفت باید اسیر ما باشد، نفت باید در اختیار ما باشد؛ این یک سیاست قطعی است. نفت یک سرمایه ملی است. البته سالهای طولانی‌ای خواهد گذشت تا این سرمایه تمام بشود اما خوب تمام خواهد شد. ما عادت کرده‌ایم که نفت را یعنی این ذخیره‌ی ملی را از زیر زمین می‌آوریم بیرون و بدون هیچ ارزش افزوده‌ای می‌فروشیم. خوب اقلأً کار کنیم، ارزش افزوده برایش درست کنیم؛ هم نفت را، هم گاز را -حالا [برای] گاز یک مقداری ارزش افزوده در [پتروشیمی و مانند اینها] درست میشود اما نفت همین‌جور دارد میرود- اینها اشکالات اساسی ما است. بایستی وابستگی را روزبه‌روز به نفت کم کنیم^۳».</p> <p>- «در زمینه‌های مختلف، امنیت مهم است. من به‌مناسبت اینکه امروز یکی از مسائل اساسی کشور، مسئله‌ی اقتصاد و معیشت مردم است، اشاره کنم که اقتصاد هم نیازمند امنیت است؛ بنای اقتصادی کشور هم بایستی بر یک بنیاد امنی نهاد بشود. مشکل ما، مشکل تاریخی ما، مشکل بازمانده‌ی ما از دورانهای طاغوتی، وابستگی اقتصاد ما به نفت است؛ این موجب شده است که ما در زمینه‌ی مسائل اقتصادی، دغدغه‌ی امنیت را در همه‌ی دورانها، زیاد داشته باشیم؛ قیمت نفت کم شد، زیاد شد، فروش نفت ممنوع شد، رفت‌وآمد نفت مشکل شد، فلان مشتری نفت پول ما را نداد. وقتی همه چیز بر محور نفت در اقتصاد می‌چرخد، اقتصاد ناامن است؛ اقتصاد هم بایستی امن بشود^۴».</p>

۱. بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان ۱۳۹۷/۰۸/۱۲

۲. بیانات در دیدار نخبگان و استعدادهای برتر علمی ۱۳۹۷/۰۷/۲۵

۳. بیانات در دیدار مسئولان نظام ۱۳۹۷/۰۳/۰۲

۴. بیانات در مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش ۱۳۹۶/۰۸/۰۳

ردیف	موضوع	مهم‌ترین محورها	مستندات
		<p>۵-۲-۱- استعدادهای درونی و هوش جوانان</p> <p>۵-۲-۲- نیروی انسانی سرشار</p> <p>۶- لزوم تبدیل اقتصاد نفتی به اقتصاد مستقل، دانش پایه و مقاومتی</p> <p>۷- لزوم تدریجی بودن قطع اتکای اقتصاد کشور به نفت</p> <p>۸- لزوم تبدیل نفت به فرآورده و توقف خام فروشی</p> <p>۹- لزوم تغییر جهت گیری اقتصادی کشور از «اقتصاد رانتی و نفتی» به «اقتصاد مولد و مردمی»</p> <p>۱۰- لزوم درونی کردن اقتصاد، تقویت تولید داخل و از بین بردن رکود</p> <p>۱۱- لزوم استفاده از معادن و فعالیت‌های اقتصادی درآمذزای دیگر به جای نفت</p> <p>۱۲- لزوم افزایش سالانه سهم صندوق توسعه</p>	<p>«این منطق هم منطق درستی است که ما اقتصادمان اقتصاد نفتی است، اقتصاد منبع محور است - یعنی همین طور سرمایه را بفروش و بخور؛ سرمایه است دیگر- این باید تغییر پیدا بکند؛ باید مبتنی بشود بر ارزش افزوده^۱».</p> <p>«حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با تأکید بر ضرورت تغییر جهت‌گیری اقتصادی کشور از «اقتصاد رانتی و نفتی» به «اقتصاد مولد و مردمی» افزودند: باید اقتصاد را از نفت خلاص کنیم و این هدف مهم با توجه به امکانات، ظرفیت‌ها و نیروی انسانی کشور تحقق‌پذیر است، همان‌گونه که برخی کشورهای بدون نفت، این کار را کرده‌اند^۲».</p> <p>«بارها گفته‌ایم که باید خودمان را از این مکیدن نفت و وابسته بودن به نفت بتدریج جدا کنیم و این را باید بتدریج کم کنیم. سیاست نفت و بالا پایین شدن نفت، دست دیگران است؛ نفت مال ما است اما اختیارش دست دیگران است. باید بتوانیم اقتصاد کشور را مقاوم کنیم، جوری کنیم [که آن را] استحکام ببخشیم. این یکی از عوامل اقتدار است^۳».</p> <p>«مقاوم سازی کشور در قلمرو اقتصاد، در مجموعه‌ی کار اقتصادی که دشمن نتواند از طریق اقتصاد بر کشور فشار وارد کند و خواسته‌ی خودش و اراده‌ی خودش را تحمیل کند. ما اگر وابسته‌ی به نفت نباشیم، ما اگر تولید داخلی مان را تقویت نکنیم، آن روزی که نفت از صد دلار می‌آید به بیست و چند دلار، دیگر تنمان نمی‌لرزد. ما اگر بتوانیم تولید داخلی را رونق بدهیم، رکود را از بین ببریم، آن وقتی که دشمن واردات فلان کالا را محدود میکند، ممنوع میکند، ما خم به ابرو نمی‌آوریم. اقتصاد درونی را باید تقویت کرد. کشور، کشور بزرگی است؛ ما یک کشور بزرگ و چهار فصل داریم، کشوری داریم با امکانات فراوان و مهم‌ترین امکانات ما هم نیروی انسانی ما است؛ نیروی انسانی با استعداد، کارآمد، جوان، پُرانگیزه. یکی از بیشترین رقم تحصیل کرده‌ها را در کشورهای دنیا ما داریم^۴».</p> <p>«بخش معدن را هم بنده اینجا یادداشت کرده‌ام، منتها دیگر وقت گذشته (خیلی هم فشار روی آقای نعمت‌زاده نیاوریم!) آنچه به من گزارش شده [این است که] ما حداکثر پانزده درصد از ظرفیت معدنی کشور را داریم استحصال میکنیم؛ پانزده درصد! ما معدن را باید جایگزین نفت کنیم؛ یعنی واقعاً بایستی ما بتوانیم. ... همیشه به این فکر میکنم که ما باید جایگزین برای این پیدا کنیم. بنابراین اگر بخواهیم جایگزین پیدا کنیم، یکی از بهترین جایگزین‌ها معادن است^۵».</p> <p>«وقتی که به امید قدرتهای خارجی نشستید تا آنها بیایند اقتصاد شما را رونق بدهند و با زیر بار آنها رفتن، اقتصاد را رونق بدهید، آنها به حد کم قانع نیستند. وقتی که شما نگاه میکنید به بیرون، مواجه میشوید با یک مسئله‌ای مثل کاهش قیمت نفت؛ ناگهان قدرتهای مستکبر با همراهی ایادی منطقه‌ای خودشان متأسفانه به این نتیجه میرسند که قیمت نفت را به نصف و گاهی کمتر از نصف برسانند؛ شما مواجه میشوید با یک چنین مشکلی؛</p>

۱. بیانات در دیدار نخبگان جوان علمی ۱۳۹۶/۰۷/۲۶

۲. دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت با رهبر انقلاب ۱۳۹۶/۰۶/۰۴

۳. بیانات در دیدار مردم قم ۱۳۹۵/۱۰/۱۹

۴. بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی و پدافند هوایی ارتش ۱۳۹۴/۱۱/۱۹

۵. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت ۱۳۹۴/۰۶/۰۴

ردیف	موضوع	مهم‌ترین محورها	مستندات
		<p>ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت</p> <p>۱۳- لزوم همت مضاعف برای افزایش صادرات غیرنفتی و کاهش اتکا به نفت</p> <p>۱۴- لزوم استفاده از صنایع دانش‌بنیان برای پر کردن خلأ ناشی از وابستگی به نفت</p> <p>۱۵- لزوم گسترش هرچه بیشتر صادرات غیرنفتی به منظور کاهش اتکای اقتصاد به نفت</p>	<p>وقتی نگاه به بیرون باشد، این است. وقتی شما نگاه به درون کردید، دیگر این جور نیست^۱.</p> <p>- «یکی از کارهای لازم، نهضت کاهش خام‌فروشی است. اینکه من چندی پیش راجع به وابسته بودن اقتصادمان به نفت اعتراض کردم و در سخنرانی گفتم، ناظر به این است. ما باید کاری کنیم که خام‌فروشی بتدریج کاهش پیدا کند، تا اینکه بکلی از بین برود؛ باید ارزش افزوده ایجاد کرد^۲»</p> <p>- «مشکلاتی را هم که متوجه ما می‌شود در ست بشکافیم. حالا مثلاً فرض بفرمایید ما از تحریم صدمه دیدیم و آسیب‌هایی از تحریم به اقتصاد ما، به مسائل گوناگون ما وارد شده است؛ این آسیب‌ها ناشی از چیست؟ انسان اگر چنانچه درست موشکافی کند، میبیند این آسیب‌ها بیشتر ناشی از وابستگی ما به نفت است مثلاً؛ یا بیشتر ناشی از عدم حضور مردم در متن میدان اقتصادی است، [یعنی] دولتی کردن اقتصاد؛ بیشتر ناشی از اینها است. اگر ما نگاه کنیم و عامل اصلی را بشناسیم و آن عامل اصلی را به‌نحوی علاج کنیم، تحریم یا بی‌اثر خواهد شد یا کم‌اثر خواهد شد. اینکه دشمن می‌تواند ما را تحریم کند و مثلاً دست روی نفت ما بگذارد و این ما را آزار می‌دهد، به‌خاطر این است که ما نفت را در زندگی خودمان و در اقتصاد خودمان عمده کرده‌ایم^۳»</p> <p>- «اقتصاد ما نفتی [است]؛ یعنی چه؟ یعنی ما نفت را که سرمایه‌ی ماندگار ما است و امکان ارزش افزوده‌ی چندین برابری در آن وجود دارد، از زیر زمین بکشیم بیرون، خام خام بفروشیم به دنیا، پولش را بگیریم و صرف امور جاری کشور بکنیم؛ خسارت از این بالاتر نمی‌شود. اقتصاد نفتی این‌جوری است. خوب، نفت را می‌شود تبدیل کرد به فرآورده، بنده احتمال می‌دهم - بعضی از دقتهای علمی هم همین را تأیید میکند - شاید این نفتی که ما آن را تبدیل می‌کنیم به بنزین و گازوئیل و نفت سفید و مثلاً مصرف این‌جوری می‌کنیم، با تولید فرآورده‌هایی که تا امروز، بشر آن فرآورده‌ها را تولید نکرده است، تا صدبرابر این بشود ارزش افزوده برای نفت به‌وجود آورد؛ ما از اینها غافلیم^۴»</p> <p>- «یک مسئله‌ی اساسی در مورد اقتصاد کشور این است که باید اتکاء بودجه‌ی کشور به نفت قطع بشود؛ باید به اینجا برسیم... یکی از کارها - که مهم‌ترین کار همین است - این است که [باید تکیه‌ی بودجه به تولید داخلی باشد، یعنی به درآمدی که مردم تولید میکنند و مالیات میدهند^۵».</p> <p>- «حرف بسیار درستی را آقای ستاری عزیزمان اینجا الان گفت: در کشوری و اقتصادی که متکی به منابع زیرزمینی است و ثروت باد آورده در آن کشور حاکم است، نخبه، نه شناسایی میشود، نه جذب میشود، نه اصلاً احتیاج به نخبه احساس میشود. وقتی قرار شد که ما این ثروت ذخیره‌ی تاریخی خودمان را از زیر زمین بکشیم بیرون، مدام خام‌فروشی کنیم، به حالت «بچه‌پول‌داری ملی» - این‌جوری بگوییم؛ مثل بچه‌پول‌دارها که قدر پول را</p>

۱. بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۴/۰۱/۰۱

۲. بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۴/۰۱/۰۱

۳. بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری ۱۳۹۳/۱۲/۲۱

۴. بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی ۱۳۹۳/۱۱/۲۹

۵. بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی ۱۳۹۳/۱۱/۲۹

ردیف	موضوع	مهم‌ترین محورها	مستندات
			<p>نمیدانند، هرچور دستشان بیاید خرج میکنند - کشور را بخواهیم اداره کنیم، آنجا نه نخبه شناسایی میشود، نه به نخبه احساس احتیاج میشود، نه نخبه میتواند نقش ایفا کند. نتیجه هم همین میشود که سرنوشت کشور می‌افتد دست آن کسانی که سیاست‌گذاران کلان دنیای نفت و منابع زیرزمینی‌اند^۱.</p> <p>- «نکته‌ی هفتم از مؤلفه‌های سیاستهای مقاومتی، کاهش وابستگی به نفت است؛ یکی از سخت‌ترین آسیبهای اقتصادی ما همین وابستگی به نفت است. این نعمت بزرگ خدادادی برای کشور ما در طول ده‌ها سال مایه‌ی فروریختگی‌های اقتصادی و فروریختگی‌های سیاسی و اجتماعی شد؛ باید ما یک فکر اساسی بکنیم. ما نمی‌گوییم از نفت استفاده نشود، [بلکه] تکیه‌ی ما بر استفاده‌ی حداقلی از فروش نفت خام است؛ نفت را میتوان به صورت فرآورده در اختیار گذاشت؛ که در این سیاستها دیده شده. یک کار اساسی و مهمی که باید انجام بگیرد این است؛ این همت بلندی لازم دارد که ما در بند سیزده این سیاستها به این پرداختیم و جداً باید این بند عملیاتی بشود^۲.</p> <p>- «نکته‌ی دوم از انگیزه‌ها و عوامل تهیه‌ی سیاستهای اقتصاد مقاومتی، مشکلاتی است که داریم - مشکلات مزمن، مشکلات دیرپا - که اینها جز با یک حرکت اقتصادی جمعی مهم، امکان ندارد برطرف بشود؛ یکی از آنها وابستگی به نفت است که عرض کردیم^۳.</p> <p>- «با هدف تأمین رشد پویا و بهبود شاخص‌های مقاومت اقتصادی و دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با رویکردی جهادی، انعطاف‌پذیر، فرصت‌ساز، مولد، درون‌زا، پیشرو و برون‌گرا ابلاغ می‌گردد...: ۱۸ - افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت^۴.</p> <p>- «مسئله‌ی اقتصاد مهم است؛ اقتصاد مقاومتی مهم است. البته اقتصاد مقاومتی الزاماتی دارد. مردمی کردن اقتصاد، جزو الزامات اقتصاد مقاومتی است. این سیاستهای اصل ۴۴ که اعلام شد، میتواند یک تحول به وجود بیاورد؛ و این کار باید انجام بگیرد. البته کارهایی انجام گرفته و تلاشهای بیشتری باید بشود. بخش خصوصی را باید توانمند کرد؛ هم به فعالیت اقتصادی تشویق بشوند، هم سیستم بانکی کشور، دستگاه‌های دولتی کشور و دستگاه‌هایی که میتوانند کمک کنند - مثل قوه‌ی مقننه و قوه‌ی قضائیه - کمک کنند که مردم وارد میدان اقتصاد شوند. کاهش وابستگی به نفت یکی دیگر از الزامات اقتصاد مقاومتی است. این وابستگی، میراث شوم صدساله‌ی ماست. ما اگر بتوانیم از همین فرصت که امروز وجود دارد، استفاده کنیم و تلاش کنیم نفت را با فعالیتهای اقتصادی درآمدزای دیگری جایگزین کنیم، بزرگترین حرکت مهم را در زمینه‌ی اقتصاد انجام داده‌ایم. امروز صنایع دانش‌بنیان از جمله‌ی کارهایی است که میتواند این خلأ را تا میزان زیادی پر کند.</p>

۱. بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در هشتمین همایش ملی نخبگان جوان ۱۳۹۳/۰۷/۳۰

۲. بیانات در جلسه تبیین سیاستهای اقتصاد مقاومتی ۱۳۹۲/۱۲/۲۰

۳. بیانات در جلسه تبیین سیاستهای اقتصاد مقاومتی ۱۳۹۲/۱۲/۲۰

۴. ابلاغ سیاستهای کلی «اقتصاد مقاومتی» ۱۳۹۲/۱۱/۲۹

ردیف	موضوع	مهم‌ترین محورها	مستندات
			<p>ظرفیتهای گوناگونی در کشور وجود دارد که میتواند این خلأ را پر کند. همت را بر این بگماریم؛ برویم به سمت این که هر چه ممکن است، وابستگی خودمان را کم کنیم^۱.</p> <p>« ما باید به اینجا برسیم و بتوانیم خودمان را از درآمد نفت واقعاً بی‌نیاز کنیم. یکی از بزرگترین بلیات اقتصاد ما، و نه فقط اقتصاد ما، بلکه بلیات عمومی کشور، وابستگی ما به درآمد نفت است^۲».</p> <p>« از جملهی کارهایی که باز همت مضاعف را در زمینهی اقتصاد نشان میداد، افزایش صادرات غیرنفتی است. بودجهی کشور ما متأسفانه از ده‌ها سال پیش به این طرف، وابسته ی به نفت است. این روش را همه‌ی اقتصاددانهای دلسوز رد میکنند؛ این روش در کشور ما عادت شده است^۳».</p> <p>« ۲۲ — تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تأمین بودجه عمومی به «منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی» و ایجاد صندوق توسعه ملی با تصویب اساسنامه آن در مجلس شورای اسلامی در سال اول برنامه پنجم و برنامه ریزی برای استفاده از مزیت نسبی نفت و گاز در زنجیره صنعتی و خدماتی و پایین دستی وابسته بدان^۴».</p> <p>« آن روزی که ما بتوانیم درآمد کشور را از راه دانش‌مان به‌دست بیاوریم و در چاه‌های نفت را پلمب کنیم، آن روز برای ما روز خوبی است. امروز ما داریم از ذخایرمان می‌خوریم. بیشتر بودجهی کشور از نفت است. نفت ذخیره‌ی ما ست. گنجینه‌مان را داریم تخلیه می‌کنیم؛ از روی ناچاری. باید روزی برسد که این ملت بتواند از دانش خود ثروت تولید کند. آن وقت خود آن ثروت به پیشرفت دانش کمک خواهد کرد... دائماً هم افزائی به‌وجود می‌آید. البته جهت‌گیری‌های درست و معنوی و الهی باشد^۵».</p> <p>« ما امروز نفت را می‌سوزانیم؛ ممکن است در آینده، بهره‌مندی‌هایی از نفت برای بشر به دست بیاید و به قدری ارزشمند بشود که هیچ عاقلی حاضر نباشد یک قطره‌ی نفت را بسوزاند؛ به جای آن از انرژیهای دیگر استفاده کنند. شما ببینید، امروز از زباله‌ی شما بازیافت مواد بارزش میکنند. خب، زباله زباله است؛ این یک مثال خیلی کوچک است^۶».</p> <p>« ما امروز داریم فکر روزی را میکنیم که کشور ما نفت نداشته باشد؛ انرژی، انرژی بدون نفت. کشوری که نفت ندارد، شاید در منابع دنیا هم نفت باقی نماند. دنیا دارد فکر انرژی آن روز را میکند. ما هم با این درد سرهائی که ملاحظه میکنید، ایستاده‌ایم برای اینکه آن آینده را، امروز تأمین کنیم. اگر نکنیم، آن روزی که نفت تمام میشود، ما نیستیم، اما اثر سوء این عمل ما آن روز خواهد بود. ما مسئول خواهیم بود^۷».</p>

۱. بیانات در دیدار کارگزاران نظام ۱۳۹۱/۰۵/۰۳

۲. بیانات در دیدار فعالان بخش‌های اقتصادی کشور ۱۳۹۰/۰۵/۲۶

۳. بیانات در حرم مطهر رضوی در آغاز سال ۱۳۹۰/۰۱/۰۱

۴. ابلاغ سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه ۱۳۸۷/۱۰/۲۱

۵. بیانات در دیدار نخبگان جوان دانشگاهی ۱۳۸۷/۰۶/۰۵

۶. بیانات در دیدار نخبگان جوان دانشگاهی ۱۳۸۷/۰۶/۰۵

۷. بیانات در دیدار جمعی از اساتید و فضلا و مبلغان و پژوهشگران حوزه‌های علمیه کشور ۱۳۸۶/۰۹/۰۸

ردیف	موضوع	مهم‌ترین محورها	مستندات
			<p>« ما امروز دنبال استقلال اقتصادی هستیم؛ دنبال رها شدن کشور از وابستگی به نفت هستیم. امروز می‌خواهیم در وضع اقتصادی کشور ترتیبی داده شود که پایین آمدن فلان مقدار از قیمت یک بشکه نفت، نتواند در کشور ما این همه تأثیر بگذارد. این کارها چگونه ممکن است؟ اگر ما بخواهیم خودمان را از نفت بی‌نیاز کنیم، غیر از این است که باید به محیط کار، به جامعه‌ی کارگری، به مسأله‌ی کارگاهها و به مسأله‌ی آموزش کارگران، اهتمام ویژه‌ای بشود؟ البته دولت بحمد الله در این کارها مشغول است^۱».</p> <p>« گسترش هرچه بیشتر صادرات غیر نفتی به منظور کاهش اتکاء اقتصاد به نفت^۲».</p> <p>« من از سه چهار سال پیش به این طرف، بخصوص تأکید کرده‌ام تا آنجایی که می‌توانند، باید وابستگی اقتصادی کشور را به نفت، کم کنند. نفت، کالایی است که ما داریم. البته ارزشمند است و باید از این هم استفاده شود؛ منتها امروز سرنوشت این کالا به دست صاحبانش که ما باشیم نیست، به دست بیگانگان است! طبیعی است اقتصادی که بر پایه‌ی کالایی است که قیمت‌گذاری آن در دست دیگران است، همین مشکلات را هم دارد؛ یک روز می‌شود بشکه‌ای هجده دلار و بیست دلار، یک روز هم ناگهان به هفت و نیم دلار و هشت دلار تنزل می‌کند! کیفیت بنای هندسه‌ی اقتصاد کشور، از دوران رژیم وابسته‌ی پهلوی، کیفیت غلطی بوده که تغییر دادن آن تا امروز، کار دشواری بوده است^۳».</p> <p>« ماده‌ی ارزشمندی که امروز دنیا جانش به آن بند است یعنی نفت به ملت‌های خاصی متعلق است عمدتاً در همین منطقه‌ی خود ما، مقداری هم در جاهای دیگر اما سرنوشت این ماده، قیمت‌گذاری و مصرفش، دست دیگران است و صاحبان اصلی در آن کمترین نقش را دارند! یک روز سیاست‌های آن‌ها به نحوی اقتضا می‌کند که قیمت را اندکی بالا ببرند، تا فلان دولت پولدار شود و برود جنسهای آن‌ها را بخرد؛ لذا مقداری قیمت را بالا می‌برند. یک وقت سیاستها اقتضا می‌کند که چند کشور را دچار تنگنای اقتصادی کنند، پس قیمت نفت باید پایین بیاید؛ لذا قیمت نفت پایین می‌آید؛ از داخل «وپک» هم به آن‌ها کمک می‌شود! دولت و ملت ما باید یک فکر اساسی برای این مشکل بکنند. من دو، سه سال قبل از این گفتم که آرزو می‌کنم یک روزی در چاههای نفتمان را ببندیم و به دنیا اعلام کنیم که می‌خواهیم یک مدت نفت نفروشیم^۴».</p> <p>« بنده از چند سال قبل دو، سه سال قبل شعار تکیه بر «اقتصاد منهای نفت» را با مسئولین کشور در میان گذاشتم؛ آن‌ها هم انصافاً استقبال کردند. البته کار آسانی نیست. این کار در طول یک سال و دو سال و پنج سال، انجام نمی‌گیرد؛ باید به مرور و بتدریج انجام گیرد، که ما برای اداره‌ی امور کشور، برای کارهای گوناگون کشور، برای واردات و خدمات کشور، برای آموزش و پرورش و بودجه‌ی جاری کشور، مجبور نباشیم نفت را که ذخیره‌ی ماست، بفروشیم و گندم، یا شیر خشک وارد کنیم! این غلط است... آن جوانانی که نمی‌دانند رژیم گذشته با این کشور چه کرده است، بدانند یکی از دهها کار خیانت‌آمیزی که کردند، این است! اقتصاد این کشور را متکی به نفت کردند که به آسانی هم نمی‌شود آن را تغییر داد و دگرگون کرد! این ملت اگر بتواند، باید با صادرات گوناگون</p>

۱. بیانات در دیدار جمعی از کارگران و معلمان ۱۳۸۷/۰۲/۱۵

۲. پیام به رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام برای رسیدگی به موارد پیشنهادی دولت ۱۳۸۷/۰۱/۱۹

۳. بیانات در دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی ۱۳۷۸/۰۱/۰۱

۴. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه ۱۳۷۷/۱۰/۰۴

ردیف	موضوع	مهم‌ترین محورها	مستندات
			<p>صادرات میوه، صادرات معادن گوناگونی که در این کشور هست، تولیدات صنعتی، کشاورزی و خدمات این کشور را اداره کند^۱.</p> <p>«البته من یک نگرانی مختصری دارم- که مربوط به امروز هم نیست؛ سالهاست که این نگرانی را دارم- و آن این است که باید اقتصاد ملت ایران از نفت جدا شود. این مسئله را اخیراً به دولت خدمتگزار ابلاغ کرده‌ام که برایش برنامه‌ریزی کند و در حال برنامه‌ریزی است و کارهایی هم انجام داده است. ما باید کاری کنیم که ملت و دولت ایران، وابسته به نفت خود نباشند. چون متأسفانه، امروز در دنیا نفت به سیاستهای بین‌المللی، کمپانیها و غارتگران بزرگ و جهان‌خواران و مستکبران وابسته است^۲».</p> <p>«آرزوی واقعی من- که البته ممکن است به این زودیها قابل تحقق نباشد- این است که ما در چاههای نفت را ببندیم و اقتصاد خود را براساس کالاها و محصولات غیر نفتی بنیاد نهیم. یعنی فرض کنیم این کشور، کالایی به نام نفت ندارد. البته این کار ممکن است در این سالها و به این زودیها عملی نباشد. زیرا دشمنان ایران در دوران رژیم وابسته و فاسد پهلوی، بیش از حد تصور خراب‌کاری کرده‌اند و چنان ملت و کشور ما را به نفت وابسته نموده‌اند که نشود به این آسانی چنین کاری را کرد. اما روزی باید این کار بشود و آن روز، روزی است که ملت ایران بدون اینکه سرمایه‌های خود را مفت و مجانی به دست کسانی بدهد که با کمال خبثت از ثروت ملی کشورها استفاده می‌کنند، با تکیه بر امکانات ذاتی، روی پای خودش بایستد^۳».</p> <p>«یک وقت خطاب به بعضی از سیاست‌پوئی که در کشورهای دیگر تولید کننده فعال نفت هستند، نکته و سؤالی مطرح کردم و گفتم: «ما امروز نفت داریم. کشورهای حاشیه خلیج فارس، بعضی کشورهای افریقایی و بعضی کشورهای آسیایی هم، نفت تولید می‌کنند. این نفت گرانیقیمت را به قیمت‌های ارزان و به بشکه‌ای چندین برابر کمتر از قیمت حقیقی آن، از اینها می‌خرند. این کشورها هم چون به پول فروش نفت احتیاج دارند، بالاجبار آن را با قیمت پایین می‌فروشند. آن‌گاه مستکبرین می‌روند و از این نفت، حداکثر استفاده را می‌کنند.»^۴</p>

۱. بیانات در دیدار زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی ۱۳۷۷/۰۱/۰۱

۲. بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم رضوی ۱۳۷۵/۰۱/۰۴

۳. بیانات در دیدار جمعی از کارگران و معلمان ۱۳۷۳/۰۲/۱۳

۴. بیانات در دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی ۱۳۷۳/۰۱/۰۱